

דרושה: תוכנית לאומית למניעת פגיעות מיניות

מעבר למדיניות לאומית המשקיעה במניעה מראש של פגיעות מיניות — הוא המפתח להתמודדות יעילה יותר ולתיקון בחברה הישראלית

15:47 22.09.2020 מאת: נתן קנדלר

האונס המזעזע באילת הציב על סדר היום את הצורך בשינוי הנורמות החברתיות כלפי נשים ונערות. אך למרות הדיון הציבורי החשוב, לא הוקדשה בו תשומת לב מספקת לכישלון המתמשך בישראל למנוע פגיעות מיניות טרם התרחשותן. מחקרים בינלאומיים מלמדים כי השקעה במניעה — במקום בטיפול בדיעבד — מצילה כל שנה רבבות ילדים ובני נוער מפגיעה מינית שתעיב על המשך חייהם. הפתרון עובר דרך בתי הספר וצוותי ההוראה, אשר דרכם ניתן לחולל שינוי תודעתי בקהילה כולה.

בניגוד למחקרים הללו, אפילו ב-2020 רבים אצלנו עדיין תופשים פגיעות מיניות כגזירת גורל. כתופעה, אמנם מטפלים בה כאשר היא מתרחשת — אבל כמעט בלתי אפשרי למנוע אותה מראש. נכון להיום, למתבגרות ולמתבגרים אין כתובת ברורה להתייעצות או להגשת תלונות בזמן אמת. המערכת מגלגלת את האחריות ליועצים החינוכיים, המועסקים לרוב במשרה חלקית, ומוציפים גם כך בעבודה שוטפת. מדי פעם צופים התלמידים בהרצאה או בהצגה בנושא, אך לרוב בזה זה נגמר. אין הקניה מתמשכת של נורמות ואין בנייה של תרבות בית-ספרית המגינה מפני פגיעה.

זה יכול להיות אחרת. מחקרים בארה"ב מצאו כי ניתן למנוע מראש פגיעות מיניות אם רותמים לכך את מערכת החינוך ואת המורות והמורים, אשר בונים אמון מול התלמידים והופכים לכתובת בעניין. בדומה להתמודדות עם תופעות כמו אלימות או התמכרות, תהליך כזה חייב להציב יעדים מדידים ולהיות מותאם לגיל, להתפתחות הרגשית והקוגניטיבית של הילדים, ולהשתייכות הקהילתית והתרבותית שלהם. החינוך למוגנות מינית מצליח כאשר הוא נטמע בתוכנית הלימודים בדומה לנושא כמו זיהרות בדרכים — עם שפה ידידותית, שאינה מאיימת או גורמת לניכור. קהל היעד לתהליך הם גם ההורים, הנחשפים לתכנים ומקבלים כלים להתמודדות באמצעות ילדיהם.

זה עובד. בשנתיים האחרונות נערך פיילוט מוצלח של המודל בישראל. כ-30 אלף תלמידים בכיתות א' עד ו' מהמגזר החרדי ומהמגזר הדתי-לאומי השתתפו בתוכנית שנבנתה בהובלת פסיכולוגים קליניים. התלמידים השתתפו בסדרה מתמשכת של מקרי בוחן, אשר דימו מצבים של ניצול מיני בחי"ה והכשירו את הילדים להתמודד איתם — והכל נעשה תוך התאמה תרבותית. לדוגמה, תלמידים חרדים, המחונכים לפי תפישה של גמילות חסדים, קיבלו כלים כדי לזהות ולהתמודד עם מצב שבו אדם מבוגר מבקש את עזרתם, ואולי אף מציע להם תמורה, אך הדבר עלול להוביל לניצול. המטרה היא לבנות אקלים בית ספרי בטוח, כך שתוך שלוש שנים יוכל בית הספר להוביל את התוכנית בעצמו.

מחקר שערך מכון סאלד מצא כי התלמידים שהשתתפו בתוכנית דיווחו על שביעות רצון גבוהה מהמיומנויות שקיבלו לגבי כללי מותר ואסור. עוד נמצא, כי 80% מהמורים שהשתתפו בתוכנית דיווחו כי בזכותם הם מסוגלים כעת לזהות טוב יותר ילדים המצויים בסיכון לפגיעה מינית ולסייע להם. בימים אלה מתוכננת הרחבה של התוכנית לרשתות חינוך ולגילאים נוספים.

הצלחת התוכנית, דווקא על רקע האונס באילת ולנוכח מקרים מחרדים דומים, היא קריאת השכמה. ממשלת ישראל צריכה לאמץ את המודל, ולהוביל תוכנית לאומית למניעת פגיעות מיניות — כולל בניית מערך פדגוגי וארגוני של מוגנות בבתי הספר ובמוסדות החינוך, ותוך שילוב המורים וההורים בתהליך. בנוסף, קבלת תועדת הוראה חייבת להיות מותנית בהשלמת קורס במוגנות מינית — בדיוק כפי שהיא מותנית כיום בהשלמת קורסים לזיהרות בדרכים ולעזרה ראשונה.

טיפול בדיעבד בפגיעות מיניות עלול שלא רק להיות מעט מדי ומאוחר מדי, אלא גם לסבול מבעיות ביישום — החל בהיעדר תקציבים וכלה בחסמים תפעוליים. מעבר למדיניות לאומית המשקיעה במניעה מראש של פגיעות מיניות — הוא המפתח להתמודדות יעילה יותר ולתיקון בחברה הישראלית.

הכותב הוא סמנכ"ל קרן ידיות טורונטו